

Kerdeel 3 Leervaardigheden in het vak aardrijkskunde

3.1 Vakspecifieke leervaardigheden

K3	Leervaardigheden in het vak aardrijkskunde ¹
Eindterm 3	De kandidaat kan een aantal vakvaardigheden toepassen die bijdragen tot de ontwikkeling van het eigen leervermogen. Bij het bestuderen van gebieden, aardrijkskundige verschijnselen en vraagstukken kan de kandidaat in dat verband: 1. verschillende typen aardrijkskundige vragen herkennen en formuleren;2. aardrijkskundige werkwijzen toepassen;3. gebruik maken van verschillende soorten kaarten en kaartvaardigheden, luchtfoto's en satellietbeelden;4. informatie ordenen, analyseren en daaruit conclusies trekken;5. eenvoudig aardrijkskundig onderzoek van beperkte omvang in de eigen omgeving uitvoeren over thematieken die aansluiten bij de inhoud van de exameneenheden K/4 tot en met K/9 ².6. een standpunt innemen en beargumenteren ³.
bb = rechtop kb+gl/tl = rechtop + cursief	In dit verband kan de kandidaat: ad 3.1 • verschillende typen aardrijkskundige vragen ⁴ hanteren;• <i>bij gegeven contexten en vraagstukken een passende vraag kiezen/ formuleren.</i>

¹ Deze exameneenheid wordt in samenhang met de inhoudelijke exameneenheden K/4 t/m K/9 en - voor gl/tl ook v/1 t/m V/6 - geëxamineerd.

² Het aardrijkskundig onderzoek in de eigen omgeving maakt alleen deel uit van het schoolexamen.

³ Dit geldt alleen voor het schoolexamen.

⁴ De genoemde typen aardrijkskundige vragen worden in de inhoudelijke exameneenheden gehanteerd als handelingswerkwoorden die hieronder nader worden gespecificeerd.

K3	Leervaardigheden in het vak aardrijkskunde
bb = rechtop kb+gl/tl = rechtop + cursief	Daarbij kan hij/zij onderscheid maken in vragen die: • beschrijven ⁵: Wat is daar? Waar is dat? • verklaren ⁶: Waarom is dat daar? Waarom is dat daar zo? Wie krijgt wat, waar en waarom? waarden ⁷: Is dat daar gewenst? Is dat daar zo gewenst? Hoe beleeft men dat daar? • probleem oplossen/adviseren ⁸: Wat kan daar? Waar kan dat? • voorspellen ⁹: Waar kan dat toe leiden? Waartoe kan dat daar leiden?
	ad 3.2 de volgende aardrijkskundige werkwijzen herkennen en afzonderlijk <i>en in samenhang</i> hanteren: • verschijnselen en gebieden vergelijken in ruimte en tijd; • enkelvoudige/<i>meervoudige</i> verbanden leggen binnen een gebied en tussen gebieden; • gebieden en verschijnselen vanuit een <i>of meer</i> dimensie(s) bekijken: natuurlijke, sociaaleconomische, culturele en politieke; • van gebieden en verschijnselen aangeven uit welke kleinere delen ze bestaan en tot welke grotere gehelen ze behoren; • gebieden en verschijnselen op verschillende ruimtelijke schalen bekijken door in te zoomen en uit te zoomen; • <i>bij gebieden en verschijnselen onderscheid maken tussen het algemene en het bijzondere.</i> ad 3.3 • verschillende soorten digitale en papieren kaarten gebruiken, waaronder topografische kaarten, overzichtskaarten en thematische kaarten; • de vaardigheden kaartselectie, kaartlezen, kaartanalyse en <i>kaartinterpretatie</i> toepassen; • aan de hand van gegeven richtlijnen (digitale) kaarten aanvullen/<i>maken</i>; • <i>verschijnselen op luchtfoto's en satellietbeelden herkennen en met kaarten vergelijken.</i>

⁵ Onder 'beschrijven' wordt hier verstaan: een voorstelling geven van een aardrijkskundig verschijnsel, proces en/of vraagstuk in woord, cijfers en/of beeld (inclusief kaarten). Onder beschrijven valt ook herkennen.

⁶ Onder 'verklaren' wordt hier verstaan: uitleg geven van samenhangen tussen aardrijkskundige verschijnselen en hoe aardrijkskundige processen werken. Het kan gaan om oorzaak-gevolg relaties (causale verklaring), functionele relaties (functionele verklaring) of om ontwikkelingen in de tijd (historische verklaring).

⁷ Onder 'waarden' wordt hier verstaan: bij ontwikkeling(en), plan(nen) en maatregel(en) voor- en nadelen herkennen vanuit verschillende dimensies en argumenten geven bij het maken van keuzen.

⁸ Onder 'probleem oplossen/adviseren' wordt hier verstaan: een gewenste aanpak (plan, maatregel) voor een vraagstuk voorstellen en daarvoor argumenten geven.

⁹ Onder 'voorspellen' wordt hier verstaan: een verwachting uitspreken omtrent een aardrijkskundig verschijnsel, proces of vraagstuk en daarvoor argumenten geven.

K3	Leervaardigheden in het vak aardrijkskunde
	ad 3.4 • voorbereikte informatie uit verschillende bronnen <i>selecteren en</i> gebruiken, namelijk: informatie uit papieren en digitale kaarten, atlassen, teksten, figuren, tabellen, animaties, <i>luchtfoto's en satellietbeelden</i>; • deze voorbereikte informatie ordenen, analyseren <i>en daaruit conclusies trekken</i>. ad 3.5 • aan de hand van een gegeven stappenplan met opties en enkelvoudige/<i>meervoudige</i> aardrijkskundige vragen een werkplan opstellen; • gegevens uit de eerste hand (primaire data) verzamelen in de omgeving van de school of eigen woning of tijdens een excursie via observaties, metingen, enquêtes en/of interviews; • aangereikte gegevens uit de tweede hand (secundaire data bestaande uit bijvoorbeeld kaarten, figuren, beelden, cijfers, statistieken, beschrijvingen) • analyseren <i>en aanvullen met relevant materiaal</i>; • de vraag/vragen beantwoorden met behulp van de onderzoeksgegevens; • aan de hand van gegeven richtlijnen de resultaten presenteren; • aan de hand van gegeven richtlijnen sterke en zwakke punten van het onderzoek verwoorden.
	Naast de bovenstaande vakvaardigheden wordt uit de hierna volgende topografische basislijst de voor de betreffende onderwerpen relevante topografie kennis bekend verondersteld. Deze basislijst topografie is identiek aan de topografielijst voor het basisonderwijs. Bij de exameneenheden K5, K7 en K9, V2, V4 en V6 zijn aanvullende lijstjes met relevante topografie opgenomen.

3.2 Basistopografie

Basislijst topografie: Nederland			
's-Hertogenbosch	Gouda	Randstad	
Afsluitdijk	Groningen (prov.)	Rijnmond	
Alkmaar	Groningen (stad)	Roermond	
Almelo	Haarlem	Roosendaal	
Almere	Haarlemmermeer	Rotterdam	
Alphen aan den Rijn	Heerenveen	Schiermonnikoog	
Ameland	Heerlen	Schiphol	
Amersfoort	Helmond	Sneek	
Amstelveen	Hengelo	Terneuzen	
Amsterdam	Hilversum	Terschelling	
Amsterdam-Rijnkanaal	Hoogeveen	Texel	
Apeldoorn	IJssel	Tilburg	
Basislijst topografie: Nederland			
Arnhem	IJsselmeer	Twente	
Assen	Kampen	Utrecht (prov.)	
Bergen op Zoom	Leeuwarden	Utrecht (stad)	
Biesbos	Leiden	Vaalsenberg	
Breda	Lek	Veendam	
Delft	Lelystad	Veluwe	
Delfzijl	Limburg	Venlo	
Den Haag	Maas	Vlieland	
Den Helder	Maastricht	Vlissingen	
Deventer	Markermeer	Waal	
Doetinchem	Meppel	Waddenzee	
Dordrecht	Middelburg	Wageningen	
Drachten	Neder-Rijn	Westerschelde	
Drenthe	Nieuwe Waterweg	Zaandam	
Eindhoven	Nijmegen	Zeeland	
Emmeloord	Noord-Brabant	Zeeuws-Vlaanderen	
Emmen	Noord-Holland	Zoetermeer	
Enkhuizen	Noordzeekanaal	Zuid-Holland	
Enschede	Oosterschelde	Zutphen	
Flevoland	Oss	Zwolle	
Fryslân (Friesland)	Overijssel		
Gelderland	Purmerend		

Basislijst topografie: Europa			
Albanië	Ierland	Polen	
Alpen	IJsland	Portugal	
Antwerpen	Istanbul	Praag	
Ardennen	Italië	Pyreneeën	
Athene	Kaspische Zee	Rhône	
Barcelona	Kaukasus	Rijn	
België	Keulen	Roemenië	
Belgrado	Kopenhagen	Rome	
Berlijn	Kroatië	Ruhrgebied	
Bern	Letland	Rusland	
Boekarest	Lissabon	Scandinavië	
Bordeaux	Litouwen	Schelde	
Bosnië-Herzegovina	Liverpool	Schotland	
Bratislava	Londen	Seine	
Brussel	Luxemburg (land)	Servië	
Budapest	Luxemburg (stad)	Sicilië	
Bulgarije	Lyon	Sint Petersburg	
Cyprus	Madrid	Slovenië	
Denemarken	Malta	Slowakije	
Donau	Marseille	Spanje	
Dublin	Middellandse Zee	Stockholm	
Duitsland	Milaan	Straat van Gibraltar	
Engeland	Moskou	Theems	
Estland	München	Tsjechië	
Basislijst topografie: Europa			
Finland	Nederland	Ural (Oeral)	
Frankrijk	Noordzee	Verenigd Koninkrijk	
Genève	Noorwegen	Vlaanderen	
Glasgow	Oekraïne	Volga (Wolga)	
Griekenland	Oostenrijk	Wallonië	
Hamburg	Oostzee	Warschau	
Helsinki	Oslo	Wenen	
Het Kanaal	Parijs	Zwarte Zee	
Hongarije	Po	Zweden	
		Zwitserland	

Basislijst topografie: Wereld			
Afghanistan	Filipijnen	Nijl	
Afrika	Ganges	Noordelijke IJzee	
Alaska	Groenland	Pakistan	
Amazone	Grote (of Stille) Oceaan	Panamakanaal	
Amerika	Hawaii	Paramaribo	
Andes	Himalaya	Perzische Golf	
Ankara	India	Rio de Janeiro	
Antarctica	Indische Oceaan	Rocky Mountains	
Argentinië	Indonesië	Rode Zee	
Atlantische Oceaan	Irak	Sahara	
Australië	Iran	Santiago	
Azië	Israël	Saudi-Arabië	
Bagdad	Jakarta	Seoul	
Bangkok	Japan	Shanghai	
Bangladesh	Java	Siberië	
Beijing (Peking)	Jeruzalem	Singapore	
Brasilia	Kaapstad	Sudan (Noord- en Zuid- Sudan)	
Brazilië	Kolkata (Calcutta)	Suezkanaal	
Buenos Aires	Kongo (Dem. Rep.)	Suriname	
Cairo	Lagos	Sydney	
Californië	Los Angeles	Taiwan	
Canada	Marokko	Teheran	
Caribische Zee	Mekka	Thailand	
Casablanca	Mexico	Tokyo	
Chang Jiang (Jangtsekiang)	Mexico-Stad	Turkije	
Chicago	Midden-Oosten	Venezuela	
Chili	Mississippi	Verenigde Staten	
China	Molukken	Vietnam	
Colombia	Montréal	Washington	
Curaçao	Mumbai (Bombay)	Xianggang (Hongkong)	
Delhi	Nederlandse Antillen	Zuid-Afrika (rep.)	
Egypte	New York	Zuid-Korea	
Ethiopië	Nieuw-Zeeland		
Europa	Nigeria		